

СУЧАСНИЙ СТАН ОВЕЦЬ БУКОВИНСЬКОГО ТИПУ АСКАНІЙСЬКОЇ КАРАКУЛЬСЬКОЇ ПОРОДИ

**Т.О. Черномиз, канд. с.-г. наук,
О.Б. Лесик, канд. с.-г. наук,
М.В. Похивка**

Буковинська державна сільськогосподарська дослідна станція
Інституту сільського господарства Карпатського регіону НААН

Наведені результати досліджень щодо розведення овець буковинського типу асканійської каракульської породи, основні показники продуктивності, відтворювальної здатності, якості смушкової продукції.

Ключові слова: вівці, порода, тип, селекція, плідючість, смушки, жакетний, плоский, ребристий, молочність.

В Чернівецькій області смушкових овець розводять в основному в лісостеповій зоні. Від них одержують різноманітну продукцію: смушки, м'ясо, молоко, грубу вовну, овчини, сичуги. За різноманіттям видів продукції їм не має конкурентів серед сільськогосподарських тварин.

Ця зона розведення смушкових овець значно відрізняється від Одеської, Херсонської областей, Молдови, Казахстану, де розводять каракульських овець, за вологозабезпеченістю, особливостями ґрунтів, кліматом, різними природними факторами, які складають основи сільськогосподарського виробництва (1).

Максимально використовуючи генетично цінні ознаки цієї породи, біологічні особливості, було створено, апробовано та затверджено наказом Мінагрополітики (№176/36 від 18 березня 2009 року) буковинський тип асканійської каракульської породи, який поєднує якісні характеристики смушків, високу молочну продуктивність та пристосованість до умов вологого клімату західного регіону України.

Мета досліджень – вивчення показників продуктивності овець буковинського типу асканійської каракульської породи в сучасних умовах розведення.

Матеріали і методика досліджень. Буковинський тип асканійської каракульської породи створено на основі місцевих грубововнових овець типу чушка, від яких одержували мерлушку невисокої якості, а також невелику кількість товарного молока, з

якого виготовляли бринзу, грубу вовну для виготовлення доріжок, килимів.

Для покращення місцевих овець використовували плідників чистопородної каракульської породи з племзаводу «Задарьинский» Казахстану, асканійського багатоплідного каракуля з дослідного господарства інституту тваринництва «Асканія-Нова» і кращих тварин молдавської селекції (3).

Дослідження проведено на поголів'ї овець племзаводу „Берестецький вівчарик” та племрепродуктору «Вівчарик» Новоселицького району, Чернівецької області.

Утримують овець з травня до листопада на природних пасовищах. Вивчена відтворювальна здатність вівцематок, основні показники продуктивності, якості смушків, молочність. Смушкові якості потомства вивчали при бонітуванні на 2-3 день після народження згідно інструкції, якості смушків визначали згідно стандартів.

Результати досліджень. Каракульських овець в області нараховується більше 23 тисячі голів. Майже все поголів'я знаходиться у фермерських, приватних господарствах та в населення. Тварини буковинської селекції значно відрізняються від каракульських овець інших типів за фенотипом і показниками продуктивності. Вони мають декілька забарвлень і відтінків (чорне, сіре, коричневе, сур). Основу овець буковинського типу асканійської каракульської породи складають тварини чорного забарвлення (81,5%), які володіють міцною конституцією, кращою пристосованістю до умов розведення.

В структурі стада фермерських господарств «Берестецький вівчарик» та «Вівчарик» (1007 голів), в тому числі 735 вівцематок або 73%, баранів-плідників – 2,9%, баранців – 2,6, ярк старше року – 8,6%, молодняку до року - 12,9%.

Ефективність галузі в значній мірі визначається показниками відтворювальної здатності маток та збереженістю одержаного молодняку. Здатність тварин зберігати високу плодючість і життєздатність свідчить про міцність їх конституції і пристосованість до місцевих умов.

Показники заплідненості і плодючості вівцематок буковинського типу достатньо високі і становлять відповідно 98,6...99,6 і 136...139% (табл. 1).

Вони переважають за плодючістю каракульських овець Середньої Азії (100-105%), але поступаються вівцям асканійського багатоплідного каракуля (3).

На показники відтворювальної здатності овець буковинського типу значно вплинуло використання плідників асканійського багатоплідного каракуля та система відбору за цією ознакою.

Таблиця 1. Відтворювальна здатність вівцематок

Назва	Господарства	
	«Берестецький вівчарик»	«Вівчарик»
Кількість вівцематок, голів	489	246
з них об'ягнулося, голів	482	245
Заплідненість, %	98,6	99,6
Одержано ягнят, голів	670	332
Плодючість, %	139	136
Вихід ягнят на 100 вівцематок на початок року, голів	137	135

Жива маса дорослих тварин достатньо висока. Істотної різниці за живою масою між тваринами різних господарств майже немає (табл.2).

Таблиця 2. Жива маса тварин в залежності від забарвлення

Стать	Забарвлення	Господарства	
		«Берестецький вівчарик»	«Вівчарик»
		жива маса, кг ($\bar{X} \pm S_x$)	
Барани-плідники	сірі	94,1±0,6	95,6±0,7
	чорні	94,0±0,5	96,0±0,5
	коричневі (комбар)	95,2±0,6	95,0±0,2
Вівцематки	сірі	56,9±0,08	56,9±0,4
	чорні	54,3±0,12	53,8±0,15
	коричневі (комбар)	56,0±0,10	56,4±0,6

Слід відмітити, що вівцематки за показниками живої маси значно перевищують стандарт породи (43 кг) – на 10,8...13,9 кг, або на 25,1...37,2%. Істотної різниці за живою масою в залежності від забарвлення тварин не відмічено. Вівцематки чорного забарвлення мають дещо меншу живу масу в порівнянні з сірими та коричневими. Однак, відмічено, що вівцематки чорного забарвлення більш плодючі і народжують крупніших ягнят.

Якість і цінність каракульських шкурок визначається такими ознаками, як забарвлення, смушковий тип, форма завитка, довжина волосу, шовковитість, розмір і маса шкурки.

Таблиця 3. Характеристика ягнят їх за смушковим типом

Показник		«Берестецький вівчарик»	«Вівчарик»	Всього
Одержано ягнят	голів	670	332	1002
Плоский	голів	275	223	498
	%	41,0	67,3	49,7
Ребристий	голів	175	53	228
	%	26,1	15,8	22,7
Жакетний	голів	175	56	231
	%	26,1	16,9	23,1
Кавказький	голів	35		35
	%	5,2	-	3,5
Брак	голів	10	-	10
	%	1,6	-	1,0

За останні роки при бонітуванні виділено ягнят плоского смушкового типу 49,7% і ребристого 22,7%.

Відомо, що основою в каракулівництві є жакетний смушковий тип, а виробництво плоско-ребристого каракулю протягом багатьох років було випадковістю. Однак, високі його товарні якості, короткий шовковистий сильно блискучий волос, обумовили попит на смушки цього типу, що і призвело до спеціалізації господарств і зміну напрямку селекційної роботи.

Нами встановлено, що у ягнят буковинського типу завиток в основному (56,6...83%) середнього розміру (табл. 4).

Таблиця 4. Розподіл ягнят за шириною завитків,%

Господарства	Ширина завитків			
	всього, голів	крупний, %	середній %	дрібний, %
«Берестецький вівчарик»	670	9,2	8,3	7,8
«Вівчарик»	332	20,5	56,5	14,5
Всього:	1002	13,0	77,0	10,0

Ягнята буковинського типу народжуються достатньо крупними, жива маса їх в окремі роки досягає 6,0-6,5 кг. Істотної різниці за живою масою між ягнятами різних смушкових типів не виявлено. Однак, слід відмітити, що ягнята ребристого і плоского типів чорного забарвлення дещо життєздатніші. Довжина волосу в них на 23-26% коротша, ніж у тварин жакетного типу (табл.5).

Таблиця 5. Довжина волосу та площа смушків в залежності від смушкового типу ягнят

Тип смушків, забарвлення	Тип народжених ягнят	Жива маса при народженні, кг	Довжина волосу, мм	Площа сушків, см ²
Плоский чорний	одинаки	5,2	8,2	2041
	двійнята	4,7	8,0	1865
Плоский сірий	одинаки	5,1	10,1	1969
	двійнята	4,3	8,5	1602
Плоский темно-сірий	одинаки	5,3	11,1	2208
	двійнята	4,3	11,1	1830
Ребристий чорний	одинаки	5,3	7,7	2016
	двійнята	4,5	7,0	1950
Жакетний чорний	одинаки	5,2	10,5	1922
	двійнята	4,1	9,1	1750

У ягнят плоского смушкового типу темно-сірого забарвлення волос на 5,7-22% довший, ніж у ровесників плоского смушкового типу плоского світло-сірого забарвлення – на 9,9-30% і жакетного – на 5,7-22%.

В результаті спрямованої селекції на одержання ягнят плоского і ребристого смушкових типів чисельність ягнят жакетного типу зменшилася з 37,5% до 23,1% і кавказького – з 7,5% до 3,5%.

Слід відмітити, що волосяний покрив смушків плоского і ребристого типів шовковистий на дотик з блиском, що свідчить про високу якість смушків. Часто зустрічається на одній шкурці наявність ребристого і плоского валька з вузькими гривками, які відносяться до цінних смушків. Волосяний покрив у ягнят середньої густоти і достатньо щільний.

Встановлено, що площа смушків ягнят буковинського типу значно перевищує стандарт сухосолених крупних (1100 см²) шкурок в середньому на 45-85%, що дуже важливо при оцінці вартості та формуванні економіки господарств. Каракульські шкурки ягнят реалізують в основному першим сортом – 65-70%.

Вовновий покрив у овець буковинського типу асканійської каракульської породи служить показником породності і використовується для додаткової оцінки за вовново-конституціональним типом і при формуванні маточної отари, відборі і підборі тварин.

В результатів спостережень встановлено, що у дорослих овець плоского і ребристого смушкових типів вовна більш м'яка, шовковиста ніж у тварин жакетного. Ці тварини, міцної конституції, частка яких становить 75%, мають найбільш цінну вовну, яка в руні розпадається на 1/3-2/3 косиці і відноситься до другого класу.

Ягнята в основному народжуються з плоским і ребристим типом смушків. Слід відмітити, що у стаді легко розпізнати тварин цих типів. Вівці з грубою конституцією мають довгу вовну, пряму, слабозвивисту, довжиною 14-20см з більшою кількістю ості і відноситься до III класу. Тварини грубого типу (13-15% в стаді) крупніші з достатньо міцним кістяком, більш молочні. Ягнята від них народжуються досить крупними з товстоміздоровими сортами каракуля.

Вівці ніжного типу (не більше 10%) мають тонкий і легкий кістяк, тонку шкіру з незначними відкладеннями жиру на хвості, покриті тонкою, густою і короткою вовною і нагадують тощехвостих смушкових овець (чушка). Від цих тварин в більшості випадків народжуються ягнята з меншою живою масою, дрібними завитками, сухим волосом.

Не дивлячись на певний зв'язок якості смушка при народженні з вовново-конституціональними показниками дорослих тварин, відбір і підбір для відтворення і поповнення стада проводиться за смушковими якістьми з обліком розвитку, походження, тілобудови.

Від маток каракульської породи буковинського типу одержують найбільшу кількість молока в порівнянні з іншими породами тому, що ягнят забивають для одержання смушків в 3-7-денному віці. Отже, доїння маток не тільки бажано, але і фізіологічно необхідно. Це сприяє розвитку молочної залози, застерігає від захворювань маститом і забезпечує високу економічну ефективність галузі.

Доять овець три рази на добу. Від вівцематок надоюють по 80-120 кг товарного молока, яке переробляють на сир-бринзу (20-30 кг).

В господарствах щороку проводять відбір за розвитком вимені, сосків, молоковіддачою, так як виробництву молока надається перевага в порівнянні зі смушками і вовною.

Внаслідок цілеспрямовано селекційної роботи, визначено бажаний тип овець, який в умовах вологого клімату Буковини найбільш продуктивний. Це тварини чорного і сірого забарвлення, міцної конституції, плоского і ребристого смушкових типів. З живою масою маток при бонітуванні не менше 50 кг, плодючістю 125-135%, з кількістю народжених ягнят еліта і першого класу 60-65%, виходом товарного молока не менше 80 кг, настригом немитої грубої вовни 2,8-3,2 кг. Тварини, які не відповідають вимогам бажаного типу вибраковуються зі стада.

Економічна ефективність розведення овець встановлена з врахуванням сукупності господарських ознак, кількості і якості продукції, її реалізаційної вартості.

Частка окремих видів продукції у валовому доході від вівцематок створеного типу становить: за рахунок молока 71,4%; смушків – 11,4%;

м'яса-ягнятина – 14,3%; сичугів – 1,8% вовни – 1,1%.

Отже, смушкові вівці нового типу відносяться більш до молочного напрямку продуктивності внаслідок того, що від реалізації бринзи отримують більше 70% валового доходу.

Висновки та перспективи досліджень.

Тварини буковинського типу асканійської каракульської породи, який створено в умовах вологого клімату західного регіону України володіють високим генетичним потенціалом продуктивності. Вівцематки чорного забарвлення (81,5%), міцної конституції з виходом ягнят на 100 вівцематок 135-137%, живою масою вівцематок весною 53,8-54,3 кг, виходом смушків I сорту 65-70%, плоского (49,7%) і ребристого (22,7%) типів, площею смушків ягнят-одиників більше 2000 см², високою молочною продуктивністю, виходом товарного молока 80-120 кг, або 20-30 кг бринзи від матки.

Таким чином, тварин цього типу доцільно використовувати при створенні селекційних стад овець каракульської породи з плоским смушковим типом молочного напрямку продуктивності.

Список використаної літератури

1. Канцепольський А.С. Учебная книга каракулевода /Москва – «Колос», 1973. – 157 с.
2. Інструкція з ведення племінного обліку у вівчарстві та козівництві. - 2003. – С.3-154.
3. Туринський М.М. Генетичні основи багатоплідних каракульських овець асканійського породного типу // Вівчарство: Міжвід. Тематич.наук.зб.- 1998. - №30. – С.20-24.